

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1916 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående utredning och förslag ifråga om lag rörande
kontroll av handeln med metall, järnskrot m. m.*

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Gezelius, Stärner, Larsson K.*), greve Spens*), Olsson L.*), Olsson V., von Sydow, Lindley C. G., Lindqvist i Stockholm, Gustafsson i Örebro*), Karlsson i Fjäl*), Borg*), Westman och Rehn.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till lagutskottet har hänvisats en i andra kammaren av herr *Lithander* väckt motion, nr 99, däri motionären hemställt, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning samt framläggande snarast möjligt inför den nu samlade riksdagen av lagförslag angående kontroll av handeln med metall, järnskrot m. m.»

Till stöd för den framställda motionen har motionären hänvisat till en till Konungen ställd skrivelse av den 13 juni 1914 från Sveriges industriförbund samt till kungl. kommerskollegii däröver infortrade utlåtande av den 17 juni 1914, vilka handlingar i avskrift bilagts motionen och här nedan intagas, samt framhållit, att nu rådande förhållanden gjorde det särskilt önskligt, att verkstads- och varvsindustrin finge lagstiftningens stöd till snar reglering av de i förenämnda skrivelse berörda missförhållanden.

De motionen åtföljda bilagor hava följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 9 saml. 16 häft. (Nr 21.)

Avskrift.

Till Konungen.

I en till överståthållareämbetet ingiven skrivelse, vilken därefter blivit med tillstyrkande överlämnad till Eders Kungl. Maj:t, har grosshandlaren Hermod Nilsson hemställt om vidtagande av sådan ändring av gällande lagbestämmelser, att erforderlig kontroll vunnas över minuthandeln med metall- och järnskot samt lump m. m.

Sveriges industriförbund, som tagit del av nämnda framställning, får härigenom på det livligaste understödja densamma.

Att olovligt tillgrepp av metallskrot och metalldelar förekommer i synnerligen stor omfattning inom järn- och metallindustrien, torde icke gärna kunna bestridas. Och att verksamt förhindra detta genom övervakning under arbetets fortgång låter sig icke göra. De olika metalldelarna, som användas vid tillverkningen, samt det därvid uppkommande avfall äro ofta av relativt ringa vikt och volym — särskilt i förhållande till saluvärdet — vadan det icke möter någon svårighet att smussa undan dem och föra dem ut ur fabriken. De kvantiteter värdefullt material, som på detta sätt försvinna, torde åtminstone på många ställen vara mycket avsevärda.

Vad som i främsta rummet är ägnat att främja denna beklagliga trafik, är den stora lättheten att utan större risk för upptäckt vinna avsättning för dylikt orättfånget gods. Detta beror därpå, att handeln med dylika föremål för närvarande är fullständigt okontrollerad. De tillgripna föremålen kunna hembjudas till vilken handlande som helst. Och en ohederlig köpare har föga intresse att förvissa sig om säljarens lovliga åtkomst till det utbudna och att avvisa detsamma, när det utbjudes under misstänkta omständigheter. Ty ju mer sannolikt det är, att varan icke åtkommit på lovligt sätt, desto billigare är vanligen det pris, till vilket den utbjudes, och desto mer inbringande blir affären för köparen. Risken för obehagliga efterräkningar är icke synnerligen stor. Någon skyldighet att efterhöra och anteckna säljarens namn finnes icke. Godset kan omedelbart nedsmältas eller på annat sätt göras egenkänt. För polismyndigheten är det därför i regel förenat med oöverstigligen svårigheter att uppspåra och till vederbörligt straff befordra förövarne av tillgrepp utav ifrågavarande art.

I utlandet hava motsvarande missförhållanden flerstädes föranlett lagstiftningens ingripande. Detta har skett genom inskränkning av friheten till handel med skrot och begagnade föremål samt införande av en sträng poliskontroll över densamma. Även i våra grannländer Norge och Danmark hava bestämmelser i sådan riktning utfärdats.

Det synes Industriförbundet vara hög tid, att liknande åtgärder även hos oss varda vidtagna. I sådant avseende tillåter sig Industriförbundet att i underdånighet hemställa, att den fullständiga handelsfrihet å ifrågavarande område, som enligt kungl. förordningen den 18 juni 1864 för närvarande gäller, varder upphävd. Detta torde lämpligast kunna ske därigenom, att handeln med metallskrot och därmed jämförliga föremål upptages bland de näringsfång, som i § 8 av nämnda förordning äro från den i § 1 stadgade näringsfrihet undantagna, samt att rätten att idka handel av ifrågavarande slag regleras antingen genom särskild lag eller administrativ författning.

En sådan reglering borde efter Industriförbundets mening ske efter samma principer, som tillämpats i utlandet, särskilt i Norge. Dessa principer äro i sina huvuddrag följande:

1:o) att utövandet av handel av ifrågavarande slag göres beroende på särskilt tillstånd av magistrat eller annan polismyndighet, därvid bör tillses, att tillstånd ej meddelas andra personer än sådana, som åtnjuta gott anseende för redbarhet

2:o) att dylikt tillstånd bör lämnas för viss kortare tid och kunna när som helst av den myndighet, som beviljat detsamma, återkallas, i händelse tillståndsinnehavaren bryter mot givna föreskrifter;

3:o) att föremål av här avsedda slag, som av dylik handelsidkare äro inköpta eller mottagna till försäljning, icke må utlämnas, förändras, smältas eller förstöras, förrän viss tid förflutit, sedan föremålet kom i handlandens besittning;

4:o) att de inköpta eller till försäljning lämnade föremålen skola upptagas i noggrann förteckning, innefattande tydlig beteckning av föremålet, priset på detsamma, uppgift på den person, från vilket det blivit inköpt eller mottaget, likaledes uppgift på den till vilken föremålet blivit försålt, ävensom datum för mottagandet och försäljningen;

5:o) att nyssberörda förteckning liksom varulagret skall vid anfordran hållas tillgänglig för polismyndigheten; och

6:o) att handel med föremål av ifrågavarande beskaffenhet, utövad utan erhållet tillstånd, ävensom överträdelse av de för dylik handel givna föreskrifter beläggas med verksam straffpåföljd.

I grosshandlaren Nilssons förenämnda framställning påyrkas kontrollbestämmelser endast beträffande minuthandeln med skrot. Det synes dock kunna ifrågasättas, huruvida detta skulle bli tillfyllt. Det ligger nämligen nära till hands att befara, att om grosshandeln på ifrågavarande område fortfarande lämnades fullständigt fri, sådana missförhållanden, som nu äro rådande inom minuthandeln, lätteligen skulle komma att få insteg i grosshandeln, enär intet hindrar, att en försäljare en gros kan göra inköp av privata personer i huru små partier som helst.

Vid tillämpningen på grosshandeln av de här ovan under 3:o—5:o ifrågasatta restriktioner torde man emellertid böra inskränka sig till de inköp, som göras från enskilda personer, och vilka böra hållas skilda från det övriga lagret. De varor, som av grosshandlarna inköpas från de industriella verken, verkstäder och smedjor, m. m. eller från annan inregistrerad handlande, och vilka ofta bli föremål för omedelbar skeppning, utan att först införlivas med ineliggande lager, kunna däremot näppe- ligen underkastas samma inskränkingar. Detta skulle nämligen föranleda stora praktiska svårigheter samt försätta de svenska skrotexportörerna i ett ogynnsamt läge gent emot sina utländska konkurrenter, vilka av den ifrågasatta lagstiftningen skulle bli oförhindrade att köpa varan direkt från verket, fritt banvagn eller fritt ombord. Något behov av särskild kontroll av en-gros-inköp, som göras direkt från verket eller från annan inregistrerad handlande, läser ej heller förefinnas.

Då förevarande fråga är av ganska stor betydelse för järn- och metallindustrien, tillåter sig Industriförbundet slutligen i underdånighet hemställa, att de lagstiftnings- åtgärder, som må finnas nödiga för anmärkta missförhållandenas undanröjande, måtte vardas vidtagna med det snaraste, och att om möjligt förslag i ämnet måtte vardas förelagt redan innevarande års riksdag.

Stockholm den 13 juni 1914.

Underdånigst
Sveriges Industriförbund.

Avskrift.

Till Konungen.

Genom nådiga remisser har Eders Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att avgiva underdånigt utlåtande med anledning av särskilda framställningar av gross-handlaren Hermod Nilsson samt Sveriges Industriförbund om åtgärder för vinnande av kontroll över handel med metall, järnskrot samt lump m. m.

Uti ett den 2 juni 1913 till Eders Kungl. Maj:t avgivet underdånigt utlåtande angående revision av nådiga förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 jämte därmed sammanhängande författningar tillstyrkte kollegium, det Eders Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt en kommitté att verkställa en dylik revision i syfte att tillse, vilka ändringar i nämnda förordning och författningar kunde finnas påkallade med hänsyn till handelns och näringarnes nuvarande tillstånd och hittills vunna utveckling, samt att till Eders Kungl. Maj:t avgiva de utlåtande och förslag, som kunde föranledas av revisionen.

Nu förevarande framställning berör förhållanden inom handels- och näringslivet, vilka synas kollegium vara förtjänta av synnerligaste beaktande och väl i behov av en reglering medelst lagstiftning. Kollegium anser ock angeläget, att åtgärder för ändamålet snarast möjligt vidtagas. Då den ingående utredning av på området sakkunniga personer, som för en dylik lagstiftning i ämnet torde få anses erforderlig, synes komma att beröra åtskilliga frågor, vilka intimt sammanhånga med övriga spörsmål på näringslagstiftningens område, anser emellertid kollegium för sin del, att denna utredning bör äga rum i omedelbar anslutning till revision av näringsfrihetsförordningen. I de underdåniga utlåtanden och förslag, vilka kunna föranledas av nämnda revision, torde sålunda lämpligen kunna till behandling upptagas jämväl frågan om de åtgärder, som avses i förevarande framställning.

Vid sådant förhållande hemställer kollegium, att ifrågavarande utredning måtte anförtros åt den kommitté, vilken kan varda av Eders Kungl. Maj:t tillsatt för revision av förordningen angående utvidgad näringsfrihet jämte därmed sammanhängande författningar.

Såsom av det föregående torde framgå, anser kollegium emellertid icke utslutet, att frågan om lagstiftning angående kontroll å handel med metall, järnskrot m. m. kan utan olägenhet avgöras före avslutningen av det övriga revisionsarbetet.

Stockholm den 17 juni 1914.

Underdånigst:

K. A. Fryxell.

Per G. Friberg
(föredragande).

Emil Hübner.

K. Key-Åberg.

V. von Steyern.

Åke Gertz.

Utskottet finner det vara av erfarenheten bestyrkt, att det sätt, *Utskottets yttrande.*
varpå den s. k. skrot- och lumphandeln mångenstädes bedrives, visat sig främja allvarliga missförhållanden och väl vara ägnat att påkalla lagstiftningens uppmärksamhet.

De varor, vilka i denna handel omsättas, äro, innan de komma i handlandens värje och uppgått till något större parti, i regel av ringa värde och den vård, som vederbörande ägare om dem tager, i vanliga fall skäligen ringa. Det är därför ej heller ägnat att väcka förvåning, att de ofta varda föremål för olovligt tillägnande, därvid beklagligt nog minderåriga ej sällan äro de, som förövat tillgreppet. Att, såsom av talrika meddelanden i pressen framgår, tillgrepp av metallföremål och metalldelar under senare tid förekommit i stor omfattning, kan särskilt vara förklarligt av de ovanligt höga pris, som dylika föremål för närvarande betinga; men även under normala förhållanden är den olovliga trafik, som med dem drives, sådan att den förtjänar uppmärksamhet.

Motionären synes hava utgått ifrån att det i synnerhet vore verkstads- och varvsindustrien, som vore i behov av ökat skydd i nu ifrågasvarande avseende; och industriförbundets ovan återgivna skrivelse uttalar även, att olovligt tillgrepp av metallskrot och metalldelar i synnerligen stor omfattning förekommer inom järn- och metallindustrien. Då nämnda industrier äro de, som väsentligen såsom råmateriel använda järn och metall, och oskyddade upplag av nedskrotade dylika varor ej sällan förefinnas vid hithörande industriella inrättningar, ligger det i sakens natur att, i den mån ett olovligt tillägnande av dylika föremål inom industrien äger rum, det företrädesvis drabbar dessa industrier. Därav följer emellertid icke, att de i nämnda industrier anställda arbetare få stämplas såsom särskilt lidande av oärlighet, och i den mån en dylik mening skulle kunna ur motionen och nämnda skrivelse utläsas, har utskottet all anledning att taga bestämt avstånd därifrån.

Ju större lättheten är att utan fara för upptäckt avyttra tillgripna föremål av ifrågasvarande art, desto större blir frestelsen att föröva tillgreppen och därigenom förskaffa sig en, om ock jämförelsevis ringa penning. Det kan icke förnekas, att den okontrollerade rörelse, som för närvarande här i landet bedrives av dem, vilka idka handel med skrot och lump, i hög grad underlättar avyttrandet av olovligt åtkommet dylikt gods samt försvårar upptäckten av begångna förbrytelser. Oavsett de icke alls ovanliga fall, då dessa handlande, med vetskap om den olovliga åtkomsten eller åtminstone med full anledning att misstänka densamma, inköpa tillgripna föremål, göra de sig i allmänhet icke något besvär med att taga reda på, vare sig vilka de personer äro, som ut-

bjuda gods till försäljning, eller varifrån godset härstammar. Är godset olovligen åtkommet, blir förtjänsten av inköpet vanligen så mycket större, och risken är ringa, då godset omedelbart kan genom nedsmältning eller bearbetning göras oigenkänligt. Från polismyndigheternas sida hava ock klagomål framkommit däröver, att deras arbete för upptäckande av begångna tillgrepp av skrot, metalledar, tomsäckar och dylikt i högsta grad försvåras genom den lätthet, tjuvarne hava att till skrot- och lumphandlare sälja sitt tjuvgods, så länge varje kontroll över dessa handlande och deras affärer saknas. Uppenbart torde även vara, att, därest en effektiv kontroll anordnades, ett bättre sakernas tillstånd skulle inträda.

Såsom i industriförbundets skrivelse omförmäles, har man i andra länder uppmärksammat dessa förhållanden och vidtagit lagstiftningsåtgärder, som inskränka den okontrollerade handeln med skrot och begagnade föremål. För de huvudsakliga bestämmelser, som i sådant avseende gälla i Norge, redogöres i skrivelsen; och utskottet kan tillägga, att förbud där även råder mot att göra inköp från minderåriga.

Kungl. kommerskollegium har i sitt avgivna yttrande väl funnit behov av en reglering medelst lagstiftning föreligga, men ansett, att den utredning, som vore erforderlig, helst borde äga rum i omedelbar anslutning till en allmän revision av näringsfrihetsförordningen, vilken revision kollegiet i annat sammanhang tillstyrkt. Kollegiet har emellertid ansett det icke vara uteslutet, att frågan om lagstiftning angående handel med metall, järns-krot m. m. kan utan olägenhet avgöras före avslutningen av det övriga revisionsarbetet.

Det synes utskottet, som om en lagstiftning av det slag, varom här är fråga, och till vilken en förebild i viss mån finnes i kungl. kungörelsen angående villkoren för idkande av pantlånerörelse, borde vidtagas oberoende av det säkerligen vidlyftiga arbete, som en revision av näringslagstiftningen i dess helhet kommer att kräva. Då dessutom detta arbete, enligt vad utskottet inhämtat, ännu icke påbörjats, men utskottet i likhet med kungl. kommerskollegium funnit, att åtgärder för det ändamål, som nu närmast åsyftas, snarast möjligt böra vidtagas, får utskottet i anledning av förevarande motion hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser för kontroll öfver sådan handelsrörelse,

som har till ändamål att idka uppköp och försäljning av metalledlar, järnskrot, lump eller därmed jämförliga artiklar.

Stockholm den 27 mars 1916.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.
